

Տիեզերական լինելութեան հարցը իր որ կրօնական-հաւատքի պարսաւողներն, հետ կ'թերէ մութ կնճռուներ. պէտք է նոյն իսկ իրենց առանձնայատուկ սրբա- լուծել զանոնք. այդ կնճռուներն՝ իրենց վայրերն, իրենց անձերը կ'արհամար- կարգին՝ կապուած են ուրիշ հարցերու. հեն: Դրութեան ոգին կրօնական հա- մանջնենական ինչուներ և ինչպիսներ ւագին հետ կապ չունի բնաւ, այլ մեր միտքը կ'լիեն ու զմեզ կ'հեռացնեն ընդհակառակն զայն կ'սպաննէ: Հա- իրաց բուն մեկնակէտէն, Արչափ հեռա- ւագիքը ընդհանրութեան սեփականու- նանք այդ բունէն, ստուգութիւնը, դը- թիւնն է, ամենուն ստացութիւնը, որ անհրաժեշտ կերպով կընկերանայ մեր միւս կողմէն հաւատքը կ'զօրանոյ: Այդ կենաց բոլոր գործերուն, իր առերք ու հաւատքը, ինքնատիպ ու բնածին, ան- կեղծ համոզումի հանգամանքը կ'առ- նու, ու զմեզ աւելի պինդ կ'կապէ ան- ամօրին հետ: Գիտնական հաւատքն է առաջարկ աւելի պինդ կ'կապէ ան- ամօրին հետ: Գիտնական հաւատքն է առաջարկ աւելի պինդ կ'կապէ ան- ամօրին հետ:

Պատմական քննադատութիւնն ալ տեղի է ունաց այն կարծիքը, թէ երկաւագի մը վրայ հիմնուած է : Պատմական գեսնի վրայ հաւատքի վատարած գործը նշանակական է : Պէտք է գարերու բեկորներն, կցիտուր յիշատակարաններն իրարու կապել, պէտք է մուցուած դարեր ու անձնաւորութիւններ վերակենդանացնել, պէտք է կորզել հնութեան խորէն, գաղտնիքներու անհուն թիւ մը : Ու ասոնց ամենուն համար, թէ իսկ ձեռքերնիս ունենանք աղբիւրներ ու յիշատակարաններ, տակաւին իրաւունք պիտի ունենանք կասկածելու հեղինակներու անկողմնակալութեանը մասին : Անձնական նկատումներ կեանքի մէջ պիտի ունենայ վայրիկեան կարժական խորհրդաւոր երեւումներուն ու անխուսափելի աղէտներուն առջեւ գարժարաններու մէջ(*) : Պ. Արխատակէս Պօյաճեան, նորընտիր տեսուչը, երբ տեղացումը չէր որ ծնունդ տուաւ կրօնական հաւատքին, այլ բնութեան սէրը ժպաէր իրեն, իսկոյն երեւակայութեանց մանաւանդ, երախտագիտութեան ու ոլորտին մէջ սաւառնիլ սկսաւ . ա'լ ինքինք իսկէի աշակերտ կոչեց, մանակավարժութեան մեծագոյն վարչետ պէտքը : Ասոր համար այնքան պիտի անեւէ հաւատքը, մարդուն մէջ, զօրաւոր ու անսպառ, որքան մարդ իր մէջ ունենայ սիրոյ զգացումը : Ու մարդկանքի մէջ պիտի ունենայ վայրիկեան կրնանքի մէջ պիտի սիրէ, առանց զիտնաչէնք պիտի հետ վիճարանելով :

Թաղեցին հասկցաւ թէ ո'վ էր իր դիմունքը ունաց ինչո՛ւ գիտնալու :

Վարժականի մէջ պարագաները կարժական խորհրդաւոր են : Հանձնաւութեան դէմ զնել կողովէն դուրս ձգելուն համար : Իրաւունք ունիք՝ քանի որ ձեր հանձնարին (օ) ծնունդը Կողովին

անոնք ուսանողաց աշքին :

Ահա այս վիճակի մէջ է Պալատութաղ . Խորհրդարանն ու վարժարանը որոնք շահամոլութեան կեդրոններ դարձած են պարզապէս :

ՆԵՐՍԻՍ Ն. ՔԷՇԵԱՆ
18 ապրիլ 1896
Պալատ

ԲՈՅԱՄԱԿՆԵՐ

ԱՌ ՕՇԻՆԴՐ

Բարկացեր էք Ծաղիկի Տնօրինութեան դէմ զնել կողովէն դուրս ձգելուն համար : Իրաւունք ունիք՝ քանի որ ձեր հանձնարին (օ) ծնունդը Կողովին

որ վերեւ գրեցի : Կրկնեմ :

Այս գրածդ կրնաս բանաստեղծութիւն անտամբ մկրտել, բայց չես կըրսար ուրանալ թէ պատուհանին առջեւ նստող զիցուհիդ բաւական ապուշ է եղեր, քանի որ զքեզ աման մը պաղջուրով չէ մկրտեր :

8. Ս. ՀԱԶԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Իւսկիւտար

ԱՅԼԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ԲԱՌԱՐԱՆԻ

Վերջապէս, ինչ որ ալ ըլլայ մարդ, կամ ո՞ր դասակարգի ալ պատկանի, հաւատացեալ մը պիտի ըլլայ անիկա. միայն ա՞յն պատճառաւ որ հաւատքը հարկաւոր է մարդուն « որշափ ատեն Աստուծոյ մը աչքը չունենայ » մարդ :

մարդուն, մի թաղած խոկումներ, սախապաշարումներ ու մաստիապաշտ գաղափարներ իրենց մէջ ծածկեցին հոգիի ու սրտի այդ մեծ ծնունդը: Վերցուցէք ուամիին ու պառաւին գործերը, ու այն ատեն մեր սրտերուն մէջ պիտի գտնենք նշանը իր տգէտ մարդու զեզօնումները, որոց միակ նպատակն էր՝ շարաթը ՀԻՆԴ ժամուան աշխատութեան մը փոխարէն՝ ԶՈՐՍ ԱՄԻՒԻՄ զրուչի կարեւոր գիտացած կերպով չըմթանի ձեր գիտացած կերպով չըմթանի ձեր զրականութիւնն ու բանասրուներ զրականութիւնն ու բանասրուներուն մը պիտի գտնենք Եւ հիմակ, մինչ Թաղ. Խորհրդոյ շրջանը կ'աւարտի մօտերս և նորին ընտանիր կ'աւարտի մօտերս և նորին ընտանիր:

Պէտք է մրանգամ ընդ միշտ զիստեաք թէ, Ծաղիկը ձեր հանճարալից գրութեանց (๐.๐.๐) համար շատ փոքր է և թէ Ծաղիկ ձեր գիտացած կերպով չըմթաներ զրականութիւնն ու բանասրուներ զրականութիւնն ու բանասրուներուն մը պիտի գտնենք Պէտք է մրանգամ ընդ միշտ զիստեաք թէ, Եթայ հրաժարեցուին զինքն սոյն պաշտօնէն և շահու թարգման անուանեցին:

Բիթէկ. — Կալուածատէր մեր մարդ միներու:

Գերեզման. — Անդիի աշխարհ բանող

Գալով բուն կրօնական հաւատքին, անի հոգեկան պէտք մ'է, անդիմադրելի պէտքը մարդուս։ Ժողովուրդներու որբաններէն սկսեալ մինչեւ ընկերութեան մենք միշտ, մեր ներսիդին գամուած վախճանը անոր գոյութիւնն ապահովուած է։ Քանի մը մարդիկ չպիտի յաջողին բնաւ խեղդել ողջոյն՝ մարդկութեան

«Հաւատք քո կեցուցին զքեզ»։

մենք անդիմադրելի տենչ մը պիտի ըզդանք ամէն տեղ փնտուելու անոր ազդեցութիւնը, մեր գործ երօւն մէջ, մեր խորհուրդներուն մէջ։ Անոր պիտի դիւն յետոյ արժանաւոր ներկայացուցիչ մը ունենալու համար կրթական գործին մէջ, կ'որոշեն գրել Պատուարժան Ռւսումնական Խորհրդոյ, որպէս զի առ վահարացութեալ հաջուկ գլուխ է։

«Հաւատք քո կեցուական գլուխ»։

կրօնական զգացումներն , անոր տեն-
չանքներն ու յուզումներն , որոնք հա-
ւատքով միայն գոհացում կ'դանեն . Ո-
րովհետեւ «Մարդուն մէջ կան՝ վար-
դապետական բոլոր հաւատալիքներէ
անկախ՝ կրօնական պէտքեր , որոնցմէ շը^շ
պիտի կրնայ ազատել զմեզ անհաւատու-
թիւնը » : Պատմութիւնն ամբողջ կրօ-
նական հաւատքի մը բոլոր ունի , ու
Ու երբ մեր խորհուրդներն պղծուած
զգանք մեր ներքին սրբավայրին մէջ ,
երբ մեր քայլերն ախալ ճամբու տանին
զմեզ , երբ կրօնական դրութիւններու
մոլորումները մեր մաքերը պղոռին ,
յիշենք այդ մեծ վճիռն , իր ընդարձակ
առումով : Հաւատքին փարինք , հաւատ
թիւնը » : Պատմութիւնն ամբողջ կրօ-
նականի տեսչութեան պաշտօնը՝ Պա-
լատու կորիչնեան երկսեռ վարժարանին
մէջ . բայց Ուսումնական Խորհուրդը ,
միշտ անաշխառ իր որոշումներուն մէջ , կը
մերժէ կատարելայդ վաւերացումը , պա-
տասխանելով որ տեսի մը ընտրութիւ-
նը , ըստ կազմական կանոնազրի , Ու-
սումնական Խորհուրդին ուզուած ընտ-
րական ունենալու մասին ական է :

անվիճելի իրողութիւն մը դարձած է այսօր այն թէ չէ եղած ժողովուրդ մը . ժամանակի ու տեղւոյ լշանազանութեամբ , որ իրեն համար պաշտամունք մը , հաւատք զգալի արտայացառութիւն մ'ունեցած ջըլայ : Մարմոյ պէտքերն անժխտելի են անոր համար որ փորձառութեան տակ կ'իյնան . սրտի և հոգ-
ՊԱՀԱՑՈՒԻ ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ
ԵՒ ԻՐ ՏՆՈՐԻՆԸ

ՄՍԵՐ

ՊԵԼԵԱՋ ցանկից մը զբայէն պէտք է կատարուի կանխաւ :

Բայց Պ. Պայմեան վհատող մարդ չէ , երբ խնդիրը իր գրավանին շուրջը կը դառնայ . շաբաթ օր մը շխատկ Պէռպէռեան վարժարան կը վայէ ու հո'ն կը առջեւ նստող զիցուհիդ բաւական աեան վարժարան կը վայէ ու հո'ն կը յայտնէ այն անսահման վիշտը . զոր զգացած էր իր յօյսերուն պատկուելուն մոտ ահեղ պատրանք մը կրելով , ու կը թա-

թուոյն մ.ջ գրածիդ անունը մաքէդ նոն բայն :

Թորովիլ . — Մէկ խօսքը հազար անգամ կրկնել :

Իմաստակ . — Աղաւաղումն իմաստուն բարին :

Խանձարուր . — Պատանքին տղան :

Խօսնայր . — Աղջիկէ մը խօսք առնողն միշտ անոր սիրտն ալ կ'առնէ՞ արդեօք :

ոյ պէտքերն ալ նոյնպէս պէտք է նը-
կատուին փորձուած, հաստատուած
այսքան դարերու համոզումներով, ո-
րոնք մեր դարուն ալ համոզումներն են:
Կրօնական հաւատքը ներքին ու բնա-
ծին զգացում մ'է ամենուս համար. ի
զուր է ինառել զանի գրեթեր խորը,
անիկա մեր ներսի դին, մեր սրտերուն
և առաջ ամեն հայ ճշմարիտ ցաւ մը
գցաց՝ լսելով այդ բացորոշ զեղումնե-
իւանձէ, կը խնդրէ դարման մը տանիլ
ասոր: Պէսոյէռեան էֆէնտի, իրը
կընդունինք թէ պատուհանին առ-
բազմափորձ ու չըջահայեաց մարդ, այս
գործին մէջէն ալ կ'ելլէ դիւրութեամի.
կը ամսատուերի մէջ խոլացոյ աղջկան
մը տեսքէն մարդ աղնիւ զգացումով կը
կը հասկցնէ որ վշտանալու հարկ չկայ,
յափշտակուի. բայց, զգացմանդ անբը-
քանի որ օրէնքը բացորոշ է այս մասին.
միայն թէ Պալատու Թաղական Խորհուր-
դը կրնայ Ուսումնական Խորհուրդէն ու-
ղացնէն (անշուշտ արհամարհանօք եւ
անջևէն) առաջ առաջ առաջ առաջ առաջ
օսեան հանդամանները չեն հասկնար:

խորս է : Իսկը բաղ Դրիմտոս, առաքեալներուն այն խնդրանաց հանդէպ, թէ « յաւել մեզ հաւատս », (Պուկ. Ժէ. 5) խուսափողական պատասխանով մը միայն կ'րաւականանայ գոհացում տալ անոնց բաղձանքին, չուզելով բացէ ի բաց վիրաւորել անոնց տիկրամառութիւնը, որուն պատճառաւ տակաւին անբաւական կ'գտնէին ինքզինքնին ճանչը, որոնք կատարուած էին Դուրութէմի թաղական Խորհրդոյ կողմանէ, մէջ կրնայ իր անունն ալ դրուիլ, եթէ թաղ. Խորհուրդը զինքը ընտրէ նորէն, և Արդեօք իմ ներկայութիւնս ձանձրոյթինչ որ անխուսափելի է, կրնայ վաւեկը պատահին թաղային մարմիններու մէջ, որ ալ բոլորովին սովորական բարացուիլ, եթէ իր պաշտօնակիցները հաճութիւն ցոյց աան Ռւ կը ճամրէ զայն, ու անոր մաքուր սրբութիւնը չուզելով առեւնութիւնը, ու անոր մաքուր սրբութիւնը աւրեն... » :

Հնթերցողները անշուշտ կը յիշեն այն Առ համար անթեր առեւնը մէջ առ համար անթեր առեւնը մէջ առ

